

ANURADHA ROY

Valurile pământului

Traducere din engleză și note de
IRINA BOJIN

HUMANITAS
fiction

Mamei mele, alături de care am urcat primul deal

*Și lui Rukun și Biscoot,
cărora nu le plac ascensiunile*

Partea întâi

Fata sosea întotdeauna la aceeași oră, fie vară, fie iarnă. În fiecare dimineață o auzeam cum se apropie de casă. Întâi li-păitul papucilor, apoi clinchetul metalului izbit de piatră. La urmă îi auzeam pașii îndepărtându-se. În dimineața aceea a ajuns mai devreme. Sturzii fluierari nici nu-și dreseseră bine glasurile, iar la poligonul de trageră încă nu sunase goarna. Și nici nu am auzit-o plecând după ce lăsase în prag bidonul de lapte, așa cum făcea întotdeauna.

N-a bătut la ușă, nici nu m-a strigat. Aștepta. În penumbra albastră de dinaintea zorilor s-a lăsat tăcerea. La puțină vreme au răzbătut din curțile vecine zgomotele dimineții: topoarele despicau lemnul, câinii prindeau glas, un cocoș cânta, fumul vetrelor se strecura în camera mea pe fereastra deschisă. Pleoapele mi s-au închis iarăși și m-am cuibărit mai adânc sub cuvertură. M-am trezit abia când l-am auzit pe general, care-și plimba câinele. Îl dojenea fiindcă era neascultător, ca și cum, după atâția ani, n-ar fi știut cu cine are de-a face.

— De ce, Bozo? se auzea glasul lui puternic. Bozo, *de ce?*

Trecea zilnic prin fața casei mele pe la șase și jumătate dimineața, ceea ce însemna că aveam să întârzii, asta dacă nu o luam serios la picior.

Alergam de colo-colo, încercând să le fac pe toate: să fierb cafeaua, să aleg hainele cu care să mă îmbrac în ziua aceea, să adun registrele pe care trebuia să la iau cu mine... Laptele pentru cafea s-a umflat și a dat în foc până să ajung la aragaz. N-aveam timp să curăț. Mi-am adunat lucrurile, sorbind din

când în când o gură de cafea. Doar atunci când m-am aplecat să-mi leg șireturile, în pragul ușii, am zărit-o cu coada ochiului. Charu era tot acolo; mă aștepta la piciorul scării, desenând cercuri în nisip cu degetul de la picior.

Charu abia împlinise șaptesprezece ani. Locuia în sat, chiar în casa vecină. De arătat, arăta ca toți cei din ținutul deluros: obraji ascuțiți cu pielea înroșită de soare. De cele mai multe ori uita să se pieptene dimineața și umbla până spre prânz cu două cozi ciufulite atârându-i pe umeri. Ca mai toți oamenii din partea locului, nu era înaltă, iar dacă o priveai din spate ai fi crezut-o un copil slăbuț, cu oase mici. Era îmbrăcată într-un *salwar kameez* uzat, prea mare pentru ea, iar într-o nară avea, în loc de diamant, un mic bumb de argint. Cu toate acestea, în ea regăseai distincția și frumusețea unei prințese nepaleze, chiar dacă într-o singură clipă se putea transforma la loc în adolescenta năvălășă pe care o știam. Când a văzut că dau să ies, a sărit în sus atât de repede, că s-a lovit cu degetele de o cărămidă. A încercat să-și ascundă durerea sub un zâmbet și a murmurat un „*namaste*” pe care nu l-am auzit.

Abia atunci am înțeles de ce mă așteptase atâta vreme. Am dat fuga sus și am luat scrisoarea sosită cu o zi înainte. Venise pe numele meu, dar când am deschis-o am descoperit că îi era adresată lui Charu. Am vârat-o în buzunar și am ieșit din casă.

Grădina mea, un petic de pământ undeva pe deal, nu era deloc îngrijită, însă în dimineața asta de aur și azur strălucea acoperită de flori sălbatice. Crinii cât o ceșcuță de cafea țâșneau dintre bolovani, iar ceea ce eu luasem drept câteva fărâme de hârtie purtate de vânt s-a dovedit a fi un stol de fluturi albi. După ploaia căzută în zori, prima după multe zile de arșiță, aerul se răcorise și mirosea a reavăn, a proaspăt. Am încetinit pasul: parcă nu mă mai grăbeam. Oricum întârzasem. Ce mai contau câteva minute în plus? Am cules o prună și am mâncat-o, am admirat fluturii, am pălvrăgit puțin cu Charu.

Despre scrisoare n-am scos nici un cuvânt, împinsă de o curiozitate perversă. Voiam să văd cum aduce vorba despre ea. Am auzit-o de câteva ori cum trage aer în piept ca să-și ia

avânt, dar fie se răzgânde, fie nu îndrăzne să spună decât: „A plouat în sfârșit după trei săptămâni de secetă“ sau „Ne-au mâncat maimuțele toate piersicile din pom“.

Până la urmă mi s-a făcut milă de ea și am scos scrisoarea. Pe plic erau numele și adresa mea, scrise în hindi, cu litere mari, cum fac copiii.

— Vrei să ți-o citesc?

— Da, sigur, mi-a răspuns și a început să se joace cu un trandafir, de parcă scrisoarea n-ar fi interesat-o de fapt.

Trăgea însă cu ochiul când credea că nu sunt atentă. Se schimbase complet la față de bucurie.

„Draga mea Charu“, începea scrisoarea.

„Cum o mai duci? Cum o mai duc ai tăi? Sper că ești bine. Eu sunt bine. Azi e a zecea zi de când sunt la Delhi. De cum am ajuns, am căutat un oficiu poștal ca să cumpăr un timbru de corespondență internă. E cam greu să găsești ceva anume aici, fiindcă orașul e foarte mare. Sunt o grămadă de mașini, rișe cu motor și autobuze. E atâta lume pe stradă, că nu văd mai departe de casa învecinată. Simt că mă sufoc. Pe străzi miroase urât. Îmi aduc aminte cum miroseau dealurile, a iarbă cosită. Aici nu auzi nici măcar păsări, necum vaci sau capre. Camera pe care mi-a dat-o Sahib e bună însă. E așezată deasupra garajului și are vedere la stradă. Dacă mi se face urât la sfârșitul zilei, după ce termin de gătit, mă uit pe fereastră. Câștig mai bine acum. Strâng bani pentru zestrea surorii mele și ca să plătesc datoriile talei. După asta am să pot face ce poftesc. Trimite-mi conturul palmei tale în chip de răspuns. Îmi va fi îndeajuns. Am să-ți mai scriu.

Prietena ta.“

— De la cine e? am întrebat-o pe Charu. Cunoști pe cineva în Delhi sau e o greșeală?

— E de la o prietenă, a spus Charu ferindu-și privirea. O cheamă Sunita. A șovăit puțin și a adăugat: I-am spus să-mi trimită scrisorile la tine fiindcă... poștașul știe mai bine unde e casa ta.

A întors capul. Probabil își dădea seama cât de vădită e minciuna.

I-am întins scrisoarea. Mi-a smuls-o din mână și nici n-am apucat să clilesc, că și ajunsese la jumătatea cărării care urca spre casa ei.

— Parcă te învățasem să spui mulțumesc! am strigat în urma ei.

S-a oprit. A stat acolo o vreme, nehotărâtă, cu *dupatta* fluturându-i în vânt, apoi a coborât spre mine în fugă. A rostit vorbele atât de repede, că abia am deslușit ce spune:

— Dacă îți aduc mai mult lapte în fiecare zi... mă înveți să scriu și să citesc?

Rivala mea în dragoste nu a fost o femeie, ci un lanț muntos, după cum am descoperit la scurtă vreme după căsătorie. Trecusem peste voia familiilor noastre ca să fim împreună și, în acele prime luni de după căsătorie, am fost doi renegați fericiți, pentru care universul se reducea la două camere închiriate și un pat îngust. Ziua nu era decât o lungă așteptare a serii, când aveam să fim din nou împreună. Noaptea nu erau făcute pentru somn. Dimineața ne luam în mai multe rânduri la vedere până să ne hotărâm să plecăm în direcții diferite. Dar toate acestea nu au durat prea mult.

A început pe nesimțite – din când în când Michael amuțea, apoi s-a apucat să cerceteze felurite hărți, a scos la iveală ghețele și canadiana îndesate într-o valiză, sub pat. În cele din urmă, neliniștea care mocnea în el n-a mai putut fi stăpânită. Era și nu era alături de mine. Picioarele îl duceau pe terenul neted ca-n palmă, dar se îndoiau ca și cum ar fi urcat pieptiș. Noaptea visa cu ochii deschiși. Studia buletinele meteo din locuri de care nu auzisem în viața mea.

Michael nu era alpinist, ci fotograf de presă. Când ne-am căsătorit, și-a găsit de lucru la un ziar, cu ajutorul unui prieten de școală al cărui tată era redactor. Nu ne puteam permite decât o excursie pe an, iar în tot restul timpului Michael nu trăia decât pentru acea excursie.

Felul în care tânjea Michael m-a făcut să înțeleg cum de unii oameni au în sânge muntele, iar alții marea. Pe unii îi atrage oceanul cu o forță căreia nu i se pot împotrivi; oriunde s-ar afla,

într-un oraș luminat feeric din centrul țării sau în mijlocul deșertului, când simt această chemare, nu au de ales decât să plece într-acolo și să stea pe țărni, privind cum apa roade din mal. În clipa aceea își găsesc liniștea. Tot așa, oamenii care iubesc munții, măcar că s-au născut la șes, nu pot rămâne departe de ei. Oriunde altundeva se simt surghiuniți. În oricare altă parte de lume pământul e prea neted, aerul prea greu, copacii prea înfrunziți. Nimic nu le e pe plac: lumina are o culoare nepotrivită, sunetele nu sunt decât zgomote.

Știam de pe vremea studenției că Michael făcea excursii și ascensiuni în munți. Ce nu înțelegeam pe vremea aceea era că avea la fel de multă nevoie și de mine. Din păcate, în apropiere nu erau vârfuri muntoase: locuiam în orașul Hyderabad. Ca să ajungi la poalele Himalayei erai nevoit să petreci două nopți în tren sau în mașină. Mult mai multe zile îți trebuiau ca să ajungi pe piscuri. Dealurile aflate mai aproape nici nu încăpeau în discuție. Nici Nilgiris, nici Ghat¹ nu erau îndeajuns. Trebuia să fie Himalaya, și n-aveam să înțeleg de ce până nu ajungeam eu însămi acolo, iar ziua aceea avea să vină, mă asigura Michael. Până atunci, an după an, rucsacul și sacul de dormit își făceau apariția din valiza de sub pat, iar trupul lui Michael pleca după mintea lui, care era deja la șase mii de metri deasupra nivelului mării, în plină ascensiune.

Într-un an, Michael s-a hotărât să urce până la Roopkund, un lac aflat în munții Himalaya, la vreo 4800 de metri înălțime. Până acolo e un urcuș lung și dificil spre Trishul, un pisc înzăpezit de peste 6700 de metri. Apa lacului este înghețată în cea mai mare parte a anului. Lacul a fost descoperit de un paznic de vânătoare în 1942 și enigma lui nu a fost dezlegată nici până acum. În apă se află oase și cranii, rămase intacte datorită gheții. Cam șase sute de oameni au murit aici în secolul al IX-lea, după unii, al VI-lea după alții. Multe dintre schelete erau împodobite cu brățări la încheieturile mâinilor și

¹ Lanțuri muntoase de 2600-2700 de metri, situate în zona centrală a Indiei.

picioarelor, coliere și inele. Șase sute de călători, la altitudinea aceea, în pustietate... Unde se duceau oare? Nimeni nu are habar. Nu se știe să fi existat un drum din Roopkund spre Tibet sau în altă direcție. Atunci cum muriseră? Arheologii cred că au fost prinși de o avalanșă sau o furtună cu pietre. Și într-adevăr, multe dintre craniile au găuri de mărimea unei mingi de tenis.

Bijuteriile au fost luate, iar scheletele lăsate acolo unde fuseseră găsite. Acolo sunt și acum, cu toate că turiștii au luat părți din ele în chip de suvenir. Chiar și în zilele noastre, de fiecare dată când lacul se dezgheață, în perioada musonului, apa aduce la mal oase și craniile.

Michael mai încercase o dată să ajungă la Roopkund, dar nu izbutise, din cauza vremii rele și a lipsei lui de experiență. De data asta, zicea, luase echipament mai potrivit. Își planificase altfel timpul, știa la ce să se aștepte. Cu toate asigurările lui, eu simțeam totuși cum mă cuprinde o spaimă ca un nor negru, tot mai întunecat pe măsură ce se apropia ziua plecării. Mi-am dat seama că îl privesc pe Michael cu o intensitate pe care n-o prea mai simțisem după șase ani de căsnicie. Îi inspiram adânc mirosul, parcă voiam să-l păstrez în străfundul meu, îi cercetam linia strâmbă a nasului pe care și-l rupsese când era copil, firele de păr argintiu, prea timpuriu apărute, felul în care își dregea vocea în mijlocul unei propoziții și se trăgea de lobii urechilor când era adâncit în gânduri.

Știa că îmi fac griji. În noaptea dinaintea plecării, în timp ce eram întinsă pe burtă și el își plimba degetele pe spatele meu încordat și pe ceafa care mă durea, mi-a povestit în șoaptă despre excursie. Urcușul nu era chiar atât de dificil pe cât părea. Degetele lui alunecau în sus și în jos pe spinarea și gâtul meu, iar eu simțeam cum mi se strânge stomacul de frică. Traseul mai fusese parcurs de mulți alții. La vremea când urmau să ajungă ei acolo, ploaia și zăpada aveau să fi urcat mai sus, spre vârf. Drumul trecea printre pașiști care aveau să fie smălțuite de flori sălbatice. Degetele lui îmi coborau până la picioare și urcau din nou până la umeri, găseau mușchii încordați și îi făceau

să se relaxeze, apoi se întorceau. Își verificase ghetetele, sacul de dormit, cortul, trăsesese de fiecare fermoar și de fiecare coardă. Pusese becuri și baterii noi în frontala de pe cască. În Delhi avea să-și cumpere o pereche nouă de ochelari de soare, mai buni. Vorbea de parcă citea o listă.

Dar fiecare obiect de care îmi vorbea mă ducea cu gândul la fel și fel de ghinioane. Nu voiam să mai aud nimic. I-am atins cu mâna barba nerasă, care îi creștea întotdeauna prea repede, și cred că am zis:

— Până o să te întorci, o să ai ditamai barba, ca de fiecare dată.

Apoi l-am prins de colăcelul de grăsime de pe burtă:

— Și ăsta o să dispară. O să vii slab, mort de foame.

— Hămesit, a zis el. Slab și anemic.

M-a apucat ușor cu dinții de lobul urechii, s-a întins peste mine ca să aprindă lampa de pe noptieră și a urmărit cu degetul fiecare linie a feței mele și gropița din bărbie.

— La ce i-a trebuit să se însoare cu fata asta? a spus imitând vocea unei mătuși în vârstă. De ce a luat-o pe fata asta slabă ca o scândură, cu fața neagră ca dată cu cremă de ghete? Când te uiți la ea, nu-i vezi decât ochii.

Și-a trecut degetele prin părul meu încălțit.

— Aproape că ți-a ajuns la brâu, Maya. Cât de lung o să fie când mă întorc?

Simțeam miros de ceapă prăjită, cu toate că era aproape miezul nopții. La radioul vecinilor, o voce plictisită vorbea despre inundații, înșelătorii, accidente feroviare și meciuri de crichet. Mâna lui Michael mi-a coborât până la șolduri.

— O să ai părul până aici, sau poate mai lung? Până aici? Am stins lumina.

*

Vestea mi-a dat-o proprietarul, care avea telefon. Trupul lui Michael fusese găsit după trei zile de căutare. Era aproape de lac, mi-a spus, aproape reușise să ajungă la el, când o alunecare de teren, ploaia și o furtună de zăpadă îl despărțiseră de tova-

rășii lui. Când l-au găsit, avea glezna fracturată, ceea ce explică de ce nu reușise să-și găsească un adăpost. Fața îi era de nerecunoscut, neagră, degerată.

L-au adus în vale, într-un sătuc prin care trecuse, și l-au incinerat. Au păstrat rucsacul găsit lângă el, iar institutul de alpinism mi l-a trimis la Hyderabad împreună cu cenușa lui Michael, strânsă într-o cutie goală de *ghee*. Am încercat să văd ce era în rucsac, dar, după ce am scos două cămăși de corp care purtau încă mirosul lui, n-am mai avut putere să merg mai departe. Am pus rucsacul în valiza de sub pat, unde stătuse și înainte.

În ziua în care l-am primit, am coborât pe uliță până la prăvălia de *paan*, pe zidul căreia era înșurubată o cutie de tablă cu un telefon înăuntru. Eram de-ai casei acolo. În fața prăvăliei se învârteau câțiva oameni. Fumau, stăteau la taclale, așteptau să le fie preparat *paan*-ul și să le vină rândul la telefon. Am așteptat și eu să-mi vină rândul. Fiindcă știam că cei din jur trag cu urechea, la început am vorbit foarte încet. Institutul de alpinism se afla în zona de dealuri, la sute de kilometri distanță. Ai fi zis că pe fir se dezlănțuise o furtună. Persoana de la celălalt capăt al firului țipa: „Ce? Cum?“ Am ridicat vocea, o dată, și încă o dată, ca să acopăr hârâiturile și păcănelile.

— Ce? Cine e acolo? întreba vocea.

M-am apucat să strig:

— Soțul meu a murit în accidentul de pe munte. Îmi puteți da niște detalii?

Oamenii din fața prăvăliei s-au strâns în jurul meu. Mă priveau fix, fără să clipească. În cabină duhnea a tutun de mes-tecat ieftin, fum de țigară și tămâie. O bătrână m-a bătut ușor cu palma pe umăr:

— *Paampam, paampam*, mi-a spus pe un ton compătimitor.

I-am dat mâna la o parte. Am explicat în amănunt despre ce e vorba persoanei de la celălalt capăt al firului. Interlocutorul meu vorbea engleză cu un puternic accent hindî.

— Doamnă, nu sunt o persoană autorizată, mi-a răspuns. Vă rog să așteptați un minut.

